

14.

Ilmarinen ja Sampo.

Merkillisiin työhön, minkä Ilmarinen suorittaa, on Sannon taonta. Tärkeimpiä avaimia Kalevalan ymmärtämiseen on sentähden oikea käsitys Sannosta. Kun jo tiedämme, mitä Ilmarinen on ja mitä takominen tarkoittaa, on helppo tehdä itsellemme yleiskuva Sannosta. Sampo on jotakin, mitä alyvoimat ihmiskunnassa saavat aikaan ankaraan työn avulla. Ja tämä ^{mitä muuta} ^{kuin} ^{juolahtaa heti mieleemme.} "Sampo" kuvaa kaikkia sen aikuisia elinkeinoja yleensä; sanoo jo Lönnrot. Kulttuurityössä ja sivistystehtävissä ^{elämellisten rahojen} ihmellinen ~~työ~~ helmaan heitettynä joutuu harkkateille, taas ohjattiin oikeaan suuntaan. Kuitenkin Kalevala kertoo, että juuri Sampo antoi aihetta ruisiin ja vielä suurempiin ristiriitoihin. Kun Ilmarinen oli Pohjolan emännälle takonut Sannon, lukitsi tämä sen Pohjolan kivimäkeen, mikä nähtävästi ei ollut mieleistä Kalevalan sankareille. Pohjolaiset vaurastuivat kyllä tyvin Sannon turvissa, mutta yleisempää hyötystä Sam-

121) (päävastoin Kalevalan kansalle siitä oli haettiin.)
nosta ei ollut, jos Sampo nyt olisi taaskottanut pu-
jastan kutsunurityöti, elinkeinoja, tieteitä, taiteita,
olisi luullut Homerisen voivan takoa uuden ~~uuden~~ ^{entistä}
shomman Sammon. Siihen hän ei kuitenkaan ~~kytke~~ ^{pyrkinyt}
myt, vaan Kalevalan sankarein tehtäväksi jäi ryöstä
pois ja siten pelustaa Sampo Pohjolan kivimäestä. Tämä
seikka osoittaa meille, että Sampoon kytkeytyy vieläkin
syvempi ja salaisempi merkitys.

Sammon arvoituksen tassa syvemmässä
merkityksessä ratkaisee aikejen viisaus ja perintätieto.
On jo ennen ollut puhetta siitä, että salainen tieto ei aseta
samalle kannalle kuin nykyaikainen enemmän tai vähem-
män materiaalistinen käsitys sivistysten, uskontojen, j. n. e.
syntyä koskeviin kysymyksiin. Salaisen tiedon kantta
on jyrkästi vastakkainen. Sen mukaan kaikki sivistyk-
set ja uskonnot on pantu toimeen ylhäältä päin, s. o.
kehittyneempien ja viisaampien olentojen puolelta.
Kun nyt ihmiskunta aikejen aamulla oli ~~alkeellinen~~ ^{kokematon}
ja kehittyvä, heräsi kysymys, mistä silloin viisaita
ja kehittyneitä ihmisyyksilöitä oli saatavissa. Tämän-
kin salaiset traditionit ratkaisevat perin luonnolli-
sella tavalla: tietyn jostain toisesta kiertoalasta, josta

Sampo on se salainen tieto ja viisaus,
jonka ihmiskunnan alkuperäiset tietäjät eli ~~riisit~~ muu-
alta toivat mukanaan, — se salatiide, jonka on ruumis-
tuneena tietäjien ja viisaiden n.k. valkoisessa eli salaisessa
sa veljeskunnassa ja sen näkymättömässä temppelissä,
joka "ei ihmisten käsillä rakennettu ole". Tämä ~~tempi~~^{ky}
ilmi jo Sampo-nimestä. Castren kertoo kuulleensa iki-
vanhasta buddhalaisesta temppelistä, jonka nimi mongoo-
liinkielellä on Sampo, tibetinkielellä Sangfu; jälkimmäi-
nen sama merkitsee "salainen lahde" (kaikkeen onnea).¹⁾ On
olemassa toinenkin tibettiläinen sana, johon mielestäni
on voi Sampoa verrata. Tämä on Sampun eli Lampun,
joka on tibettiläisten "elämänpuu". Sillä on kolme jouta:
ensimmäinen ~~stapan~~^{nousee} taitaaseen, korkeimpien ruorten huipulle,
toinen kulkee alas maahan, kolmas pöpyttelee keskivi-
lillä ja ulottaa itään. Jos vielä tahtoisimme antautua
kielitieteellisiin spekulatsioneihin, voisimme sanoa, että
Sampo eli Sampo on sama kuin Sambo eli Samboodha,
joka sanskritinkielisenä sanana merkitsee "korkein ^{tieto eli} viisaus".
~~Sam = latinalainen summus, korkein, boodhi = viisaus~~ ja

¹⁾ Krohn, Kalevalan runojen historia, siv. 178. Voisi tähän lisätä, että
ankka indialainen Bhavisya Puraana kertoo omunaisesta auringo-
rolle pyhitetyistä temppelistä, jonka rakentaja oli Saamba.

milsei myös sama kuin latinainen sanayhdistelmä
summum forum, "korkein hyvä"? Comparettiä yrittä
 selittä Sannon johtuneeksi ruotsalaisesta tekaistusta
 sanasta sambo ("yhteisasumus") on mielestämme
 kiehtiteellisestikin onnistumaton. ~~Samma on sama Sann-~~

~~mon v. tammisen suomalaisiin sanoihin sammus, samppi,
 sammakko ja muuta hyönteinen on Friesin selityk-
 si Sampo olisi lappalaista noita rumpu, ja muuttai
 byytilinen realismissaan, ~~se että se samalla tittim-~~
~~kin viittaa siihen, että alkaisinkii loitsutaito~~
~~on okei todellisen viisauden ja ^{tuemme myösköyden viittaamaan.} puusta ja jos~~
~~pitää paikkansa sääntö, että tarullisten nimien selitys~~
~~on lähinnä etsittävä omasta kielestä, miksi ei Sampo~~
~~ohisi voinut johtua esim. sanasta (viisauden) salapuu~~
~~tai sanapuu tai salapuhe tai sanapohji tai salapoh-~~
~~ku tai samapohku (nim. sama, jota viisaut ennenkin ovat~~
~~kulkeneet tietoon tullaakseen) ? Muuten emme pidä H vänd!~~~~

Mutta mitäkiämme mielessä filologist
 huolimatta Sampo: ^{tässä antamamme} sanan okkultinen merkitys. Silloin ym-
 märrämme pronnen Pohjolan emännän sanoissa, kun
 hän juoksi imarrella, quokki epäillen kysyy Ilm.:
 riselta:

1) dōnnoletti ensimmäisessä kirjaanpanossa on kohta, joka sel-
 väänd!

Toiselle sivulle

mahdottomana, että Sampo-sanalla on yhteyttä Sampo-
Sampi ja Sammas ^{sanojen} kanssa, kuten nykyiset kielimiehet
arvelevat. Mutta yhteyden heikeneen merkitys selviää vasta,
kun Sammon mysteerio avataan ^{teknillisellä} okkultispsykologisella
avaimella, kuten luussa 28 temme.

Sivun alle

vasti ^{osoittaa,} ~~vaikuttaa~~ että Sampo on jotakin salaperäistä ja taivaallista
ja läheistä sukua Ilmarisvoimille siinä. Kun Pohjo-
lan emäntä kysyy Ilmariselta, osanko hän takoa Sammon,
vastaa tämä: "saatanpa takoa sammun, kirjokannen
kirjutella... Äsken sampua taonki, kirjokanulta kir-
jottelin, kun ma taivosta takoikin, ilman kaanulta
kalkuttelin." Kts. Kalevalan esityöt, I. Väinämöi-
nen, ss. 451-458.

Petit

Oho seppo Hmarinen,
 Takojä iänikuinen,
 Saatatho takoa Sammon,
 Kirjokannen kirjaella
 Jontsenen kynän nerästä,
 Maholehman maatosesta,
 Ohran pienestä jyvästä,
 Kesinuhken untuvasta?

Hmarisella on tässä edessään yli:inhimilinen, ylliluonnollinen ja loogilliselle ymmärrykselle mahdoton tehtävä. Hän ei saata takoa Sammon ihmisten omilla kehitty mättömillä kyvyillä, vaan se on todella tapahtuva jormalien avulla, ^(kuten taide teoksen luominen ainakin) yksin olemat, joissa korkeampi ominuus jo on itsetietoisesti elävä ja joiden tietämyskyky eivät rajoita ^{aistiharvinnat} ~~rajoita aistit~~ ja kuole-
 vasten loogikka, yksin semmoiset kykenevät ^{eli:} ~~ette~~
^{man suurinta taideteosta luomaan, s.o.} saatta maan jaalle luomaan ja panemaan alulle sitä salaista elämän koulua, jossa ihmiskuntamme yksilöt saattavat itseään kasvattaa.

Sammon taonta on mielestämme vähemmin onnistuneesti esitetty Kalevalassa: alkuperäinen traditsioni sitä varmaankin ei ole seikkaperäi-

*) Yhdessä aspektissaan 150 Tammi (Kalevalan 2 runo) kuvaa samaa kuin Sampon: ilmoitetaan alkuperäistä väisäntä ja lukuisia siitä johtuneita # runo.

ja filosofisia järjestelmiä
uskontoja. Näitä eri järjestelmiä on niin monta, että ne
peittävät auringon ja kuun etsijältä: missä on totuus? Hän
alakuloisena kysyy. Vastat kukaan edellä tulensyömystä puhut.
Tässä mainittu "pieni mies" (rakkauden intuitiivisi eh.
misen sydämessä) ilmestyy merestä ja hakkaa meidän
isän tammien, näkyä totuuden aurinko.

126) vaikka se onkin esteellisesti vaikeampi ja psykologisesti oikea, jos joku Ahon tavalla jättäisi
Sampo on ihmisten taidot kokeen.

sesti esittänytkin, Aisienensa Kalevala siihen
nähtävästi on saanut raunan syntyrunosta ja kulta-
neidon taonnasta, joihin ^{taonnain yhdistykshohdat} ja asiainmukaisina sopi-
vatkin. Sammon laatimiseen ruttia mielestämme # vau!

Kun sitten Sampo on suljettu Pohjolan
kivimäkeen yhdeksän lukon taakse, alkaa suuri sota
Sammosta. Ihmiset jakautuvat kahteen leiriin: Ka-
levalan kanssa tahtoo Sammon tai vaihtop ^{mureusen} ~~van~~ osan siitä
takaisin itselleen, Pohjolan väki taas kateellisesti
sillä itselleen pidättä.

Mitä tämä on muuta kuin suomahis-
ten tietäjien muisto vanhoista taisteluista Atlantis-
manterella "valkoisten" ja "mustien" välillä? Kolman-
nen jumiroduun aikana (kts. edellä) olivat suuret Ant-
tajat ruumistuneet ihmiskuntaan. Neljännän jumi-
roduun aikana kehittyi "musta magia" Atlantis-
maalla ja saavutti arveluttavan muodon ja he-
lestuttavan laajuuden ja voiman. Sampo oli joutua
mut Pohjolaisten käsiin: diabolinen tieto ja viisaus
~~niiden~~ ihmisten ^{ille}, jotka eivät osanneet sitä oikein
käyttää, vaan käyttivät sitä omaksi hyödykseen,
itsekkäihin tarkoituksiinsa? "Valkoisten kisojen"

1) Näistä asioista tulee myöhemmin puhe III osassa.

#

~~vanhat~~ säkeet 281-310 ja 393-422, jotka loppuvat ^{Ker:} ~~vanhat~~
~~kuin~~ Tomruksen, minkälaisen Sammon Ilmarinen takoi:

Pelit

Siitä seppo Ilmarinen,
 Takojä iänikuinen
 Takon taputtelevi,
 Lyöä lynnähyttelevi,
 Takoi sammon taitavasti:
 Laitahan on jauhomyllyn,
 Toisehen on suolamyllyn,
 Rahamyllyn kolmantehen.
 Siitä jauhoi nusi sampo,
 Kirjokansi kükutteli,
 jauhoi purnun puitteessa,
 Yhen purnun syötäviä,
 Toisen jauhoi myötäviä,
 Kolmannen kotijäijöjä.

(Siitä Salaisen Veljeskunnan opettajat ja lähetet on kaikki kulltuurin alulle panneet.)

Symboliikka ei ole vaikea käsitellä. Jauho on leipä, eli kaikki mitä ihminen aineellisesti toimintansa seen tarvitsee (ennen kaikkea siis maanviljelys ja ohjaisemmissa seuroissa). Mutta ihminen ei elä leivästä yksin: hän tarvitsee siitä henkistäkin ravintoa, joka "Isän suusta lähtee", kuten Jeesus lausui. Tämän henkisen elämän ja tiedon vertauskava on "suola" - sanoihan Jeesuskin: "te olette maan suola". Ja vaikka rikkautta (symbolina "raha") tekee sivistyksen mahdolliseksi: ei voisi henkinen elämä ilmetä tieteissä, taiteissa, uskonnoissa j. n. e., ellei olisi rikkautta, s. d. kaikkia aineellisia tarpeita enemmän kuin kukaan hetkenä tarvitse. Onko siis ihme, että "Pohjan akka ihastuu"!

herrat" silloin päättivät pelastaa mitä pelastettavissa
oli, ettei ihmiskunta syöksyisi kadotukseen. Väinä-
möinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen johtajina läh-
tivät uskolliset Kalevalaiset jimeään Pohjolan suu-
relle pelastusretkelleen, ja samalla tavalla kuin sa-
lainen traditsio ja rukous kertoo Kalevalassa,
että Väinämöinen vanhimpana tietäjänä vaimutti Poh-
jolan vaen sikeään uneen. Yksin tämä pieni püs-
se riittä todistamaan, että kypsyys on ~~suu~~ Kale-
valassakin siitä suuresta sodasta Atleniksella,
josta kansojen muinaistiedot yleisesti juhuvat.
